

ARKADIUSZ TABAKA, DOROTA MALARCZYK, PETER ILISCH

Nowe znaleziska skarbów i monet wczesnośredniowiecznych pozyskane w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych w pobliżu Ostrowa Lednickiego

ABSTRAKT: Niniejszy artykuł (połączony z obszernym katalogiem) stanowi kontynuację wcześniejszych opracowań dotyczących monet i zapinek rzymskich, odkrytych podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych z użyciem wykrywaczy metali na wschodnim oraz południowym brzegu jeziora Lednica. W wyniku prac prowadzonych w latach 2018-2022 na wymienionym obszarze odkryto trzy nowe skarby wczesnośredniowieczne oraz kilka tzw. monet luźnych. Do odsłonięcia znalezisk pojedynczych doszło w południowej i wschodniej części badanego obszaru, natomiast wszystkie znaleziska gromadne (skarby) odkryto w jego części centralnej, na osadach nieopodal przyczółka mostu „gnieźnieńskiego”. Najliczniejszy ze skarbów, o łącznej wadze 16,93 g, datowany na ok. 1015 rok, składał się z 39 fragmentarycznie bądź w całości zachowanych monet (islamskich, Rzeszy Niemieckiej, monety angielskiej, monety polskiej Bolesława Chrobrego i monet nieokreślonego pochodzenia) oraz z 2 niewielkich ułamków złomu srebrnego (sztabki i taśmy). Kolejne znalezisko gromadne stanowił niewielki skarb denarów krzyżowych, które uznano za wybite w mennicach polskich. Składał się on z 6 monet o łącznej wadze 4,06 g, które do ziemi złożono na przełomie XI/XII wieku. Trzecim odkrytym skarbem był zbiór monet polskich o łącznej wadze 2,21 g, złożony do ziemi ok. 1143 roku. W jego skład wchodziły moneta Bolesława III Krzywoustego (1107-1138) oraz denary Władysława Wygnańca: jeden z przedstawieniami księcia na tronie i walki z Lwem (datowany na lata 1138-1140) oraz trzy denary z wizerunkami księcia i biskupa (datowane na lata 1141-połowę 1143 roku). Do zbioru monet tzw. luźnych włączono trzy fragmenty o łącznej wadze 1,01 g. Pierwszą z nich był niewielki ułamek (ok. 1/4 całości) dirhama Naṣr ibn Aḥmada (301-331 = 914-942/3) z dynastii Sāmānidów, wybity w nieokreślonej mennicy na przełomie 941/2 roku; drugą, niezwykle cenne znalezisko w postaci kolejnego fragmentu monety Bolesława Chrobrego. Ostatnią w zbiorze monet luźnych stanowił fragment nieokreślonego siekańca, który można datować na przełom X/XI wieku.

SŁOWA KLUCZOWE: Ostrów Lednicki, wczesne średniowiecze, skarby monet

ABSTRACT: This article (coupled with a comprehensive catalogue) is a continuation of earlier studies of Roman coins and clasps discovered during surface surveys conducted with metal detectors on the eastern and southern shores of Lednica Lake. As a result of the work carried out in 2018-2022, three new early medieval hoards and several

so-called 'loose coins' were discovered in the mentioned area. Single finds were uncovered in the southern and eastern parts of the study area, while all the cluster finds (hoards) were discovered in its central part, on the settlements near the Gniezno Bridge abutment. The most numerous of the hoards, with a total weight of 16.93 grams, dated around 1015, consisted of 39 fragmentary or fully preserved coins (Islamic, German Reich, English coin, Polish coin of Bolesław the Brave and coins of undetermined origin) and 2 small fractions of silver scrap (a bar and a tape). Another cluster find was a small hoard of Crusader denarii that were thought to have been minted at Polish mints. It consisted of 6 coins with a total weight of 4.06 g., which were deposited into the ground at the turn of the 11th / 12th century. The third hoard discovered was a collection of Polish coins weighing a total of 2.21 grams, deposited into the ground around 1143. It included a coin of Bolesław III the Wrymouth (1107-1138) and denarii of Władysław the Exile: one with depictions of the prince on the throne and fighting the Lion (dated 1138-1140) and three denarii with images of the prince and the bishop (dated 1141-mid 1143). Three fragments weighing a total of 1.01 grams were included in the collection of so-called loose coins. The first was a small fraction (about 1/6th of the total) of a dirham of Naṣr ibn Aḥmad (301-331 = 914-942/3) of the Sāmānid dynasty, minted at an unspecified mint in 941/2; the second, an extremely valuable find in the form of another fragment of a coin of Bolesław the Brave. The last in the collection of loose coins was a fragment of an unspecified fragmented coin, which can be dated to the late 10th/early 11th century.

KEYWORDS: Ostrów Lednicki, early Middle Ages, coin hoards

Niniejszy artykuł (połączony z obszernym katalogiem) stanowi kontynuację wcześniejszych opracowań monet rzymskich [Balbuza 2020: 261 i n.] oraz zapinek rzymskich [Wawrzyniak 2021: 9 i n.] odkrytych podczas badań powierzchniowych przeprowadzonych z użyciem wykrywaczy metali na wschodnim oraz południowym brzegu jeziora Lednica [Kostyrko, Kowalczyk, Żuk 2019: 323 i n.]¹.

Wyspa Ostrów Lednicki wraz z jej najbliższą okolicą należała niegdyś do głównych ośrodków państwa pierwszych Piastów [por. np. Górecki 2001; Kur-

¹ „Projekt Lednica to badania powierzchniowe realizowane przy współudziale detektorystów wokół południowej i środkowej części jeziora Lednica. Zadanie jest realizowane przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy we współpracy ze Stowarzyszeniem Wielkopolska Grupa Eksploatacyjno-Historyczna „GNIAZDO”, Lidią Żuk z Instytutu Archeologii (obecna nazwa to Wydział Archeologii) Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Mikołajem Kostyrką z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Ottona i Fryderyka w Bambergu. Wszelkie działania są uzgadniane i przeprowadzane pod nadzorem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz za pisemną zgodą właścicieli bądź użytkowników konkretnych gruntów. Prace mają na celu rozpoznanie i dokumentację dziedzictwa archeologicznego, ochronę zabytków ruchomych przed nielegalnie działającymi „poszukiwaczami skarbów” oraz weryfikację dotychczasowego stanu wiedzy o przemianach kulturowych wokół jeziora Lednica. Badania rozpoczęto także w związku ze wzrostem zagrożeń dla zabytków zdeponowanych w glebie na skutek wprowadzenia nowoczesnych wysokowydajnych agregatów uprawowych, nadmiaru nawozów doglebowych nowej generacji o długim czasie rozkładu (nawozy długodziałające) oraz rosnącej presji inwestycyjnej utrudniającej ochronę całego dziedzictwa archeologicznego. Projekt ma na celu uzyskanie informacji o wielopoziomowym krajobrazie kulturowym przy zastosowaniu najnowszych metod prospekcyjnych”.

natowska, Wyrwa (red.) 2016]. Zbudowano na niej jeden ze stołecznych grodów (obok Poznania, Gniezna i Giecz), a w kaplicy pałacowej mógł zapewne odbyć się w 966 roku chrzest księcia Mieszka I. Badających te okolice naukowców nie mogą zatem dziwić odkrywane tutaj liczne pozostałości materialne, zarówno nieruchome (pałac z kaplicą chrzcielną, pozostałości domostw i sieci drożnej, rozbudowane wały, mosty), jak i ruchome (drobne przedmioty związane z kultem chrześcijańskim odnalezione m.in. w pobliżu kościoła grodowego, wyposażenie domostw, przedmioty związane z funkcjonowaniem występujących tu warsztatów czy uprawą roli i hodowlą). Do przedmiotów o szczególnym znaczeniu zaliczyć należy m.in. liczne odważniki związane z występowaniem miejsc targowych oraz wiążące się z tym znaleziska skarbów i monet, które świadczą o zasobności mieszkających na wymienionym terenie elit. Depozyty kruszcowe odkryte do roku 2018 opisano we wcześniejszych tomach „Studiów Lednickich” [np. Tabaka 2002] oraz w innych publikacjach [np. Tabaka 2009, 2013a, 2013b; Murawska, Tabaka 2010: 38-39]. Do najstarszych spośród nich należą: znalezisko spalonych monet i ozdób odkryte w pobliżu wału w południowej części grodu (fragmenty monet islamskich dynastii Sāmānidów i Buwajhidów, monet duńskich, niemieckich, czeskich oraz o nieokreślonym pochodzeniu, złożone do ziemi pod koniec X lub na początku XI wieku); skarb odkryty w zachodniej części grodu, ok. 20 m na północny zachód od ruin palatium, złożony do ziemi po roku 1064 (monety węgierskie Gezy, czeskie Brzetysława I, biskupa dewenterskiego Bernolda, denary krzyżowe typu V-VII); datowany na przełom XI/XII wieku skarb z mostu „gnieźnińskiego” (6 fragmentów monet, w tym dwa będące najprawdopodobniej naśladownictwami monet angielskich, oraz kabłączek skroniowy); skarb denarów krzyżowych z podgrodzia (10 sztuk, w tym większość typu VII, stanowiących polskie odmiany denarów krzyżowych z przełomu XI/XII wieku). Niezwykle interesujący jest również zbiór monet odkrytych luzem, wśród których do najcenniejszych pod względem historycznym zaliczyć można bizantyński folis wybity w czasach wspólnych rządów Bazylego II i Konstantyna VIII (976-1025), dwa denary Władysława Hermana (1081-1102) oraz jeden denar Bolesława IV Kędzierzawego (1146-1173). Oprócz wymienionych wyżej skarbów wczesnośredniowiecznych i monet luźno odkrytych na Ostrowie Lednickim znaczną ilość numizmatów i biżuterii stanowiących wyposażenie grobowe odsłonięto na cmentarzysku w Dziekanowicach, funkcjonującym od przełomu X/XI po wiek XIII [Wrzesiński (red.) 2016].

W wyniku prac powierzchniowych przeprowadzonych z użyciem detektorów metali w latach 2018-2022 odkryto trzy nowe skarby wczesnośredniowieczne oraz kilka tzw. monet luźnych². Do odsłonięcia znalezisk pojedynczych doszło w południowej i wschodniej części badanego obszaru, natomiast wszystkie zna-

² Autorzy opracowania składają serdeczne podziękowania dr. Adamowi Kędzierskiemu oraz prof. Mateuszowi Boguckiemu za cenne uwagi.

leziska gromadne (skarby) odkryto w części centralnej, na osadach datowanych na IX-XIII wiek, nieopodal przyczółka mostu „gnieźnieńskiego”.

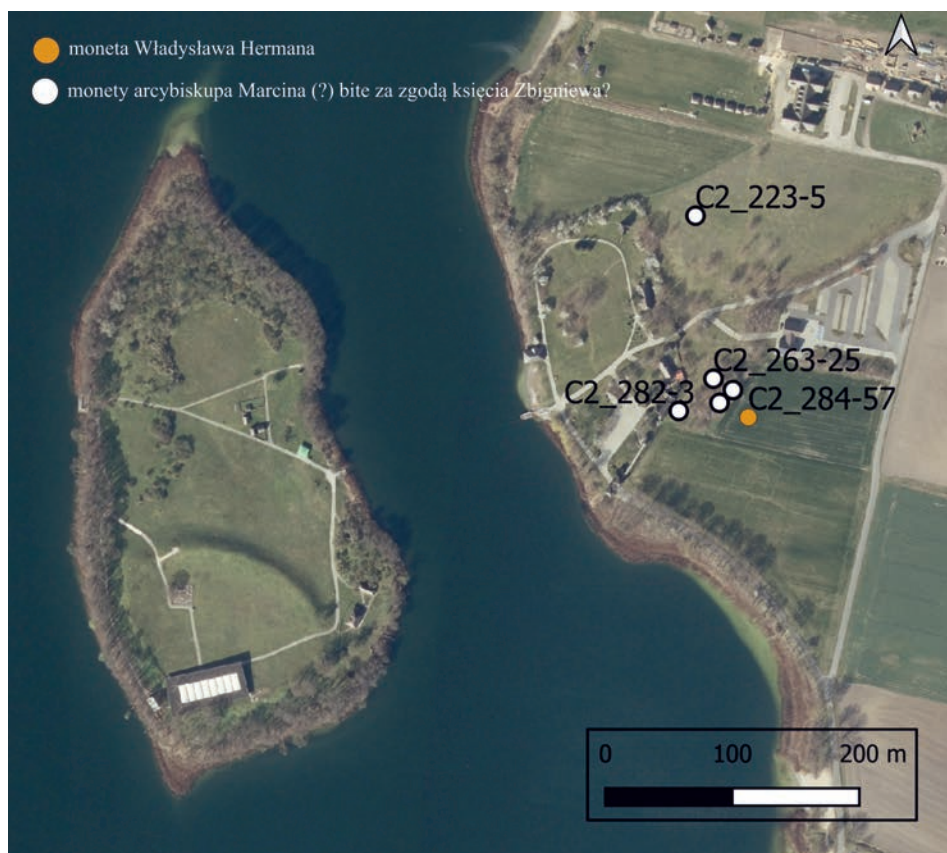
Najliczniejszy z zespołów składał się z 39 fragmentarycznie lub w całości zachowanych monet oraz z 2 niewielkich ułamków złomu srebrnego (sztabki i taśmy) o łącznej wadze 16,93 g (patrz katalog). Opisany skarb odkryto na znacznej przestrzeni, w dwóch głównych skupiskach, położonych na południe i na północ od parkingu na Małym Skansenie (ryc. 1). Zapewne niegdyś, przed budową parkingu, „północna” część odkrytych monet z depozytu znajdowała się znacznie bliżej części „południowej” (w miejscu planowanej inwestycji). W trakcie budowy, po zdjęciu humusu, ziemię początkowo składowano pomiędzy drzewami rosnącymi przy drodze do przeprawy promowej, a następnie rozplantowano ją w kierunku północnym, na teren gruntów zajmowanych przez Muzeum. W ten właśnie sposób jeden zbiór został najprawdopodobniej sztucznie podzielony na dwa zespoły. Znaczną jego część stanowiły fragmenty dirhamów (15 sztuk), w tym monety dynastii Sāmānidów, wybite w Samarqand, oraz Zijārydów i Iḥšīdydów – z lat 914-976, i bliżej nieokreślone z przełomu IX/1. poł. X wieku. W przypadku kilku niewielkich fragmentów określenie emitenta oraz mennicy nie było możliwe. Równie liczny był zbiór ułamków oraz całych monet wybitych w mennicach Rzeszy Niemieckiej. Wśród nich wydzielono fragmenty dwóch denarów Henryka II, bite w latach 967-976 w Ratzbonie. Znaczą część (5 sztuk) stanowiły fragmenty denarów krzyżowych typu I [por. np. Gumowski 1939]. Były to niewielkie ułamki monet bite w Magdeburgu w latach ok. 975-983. Zbiór denarów niemieckich uzupełniają egzemplarze emitowane przez Ottona III w mennicy kolońskiej (1 sztuka) oraz przez Ottona III i Adelajdę w Kwedlinburgu i rejonie Harzu w latach 983-995 (6 sztuk). Szczególnie te ostatnie, tzw. denary Ottona i Adelajdy, stanowią częste znaleziska w skarbach kruszcowych odkrywanych w Wielkopolsce [por. np. FMP I 2017]. W opisywanym zbiorze odkryto również fragment denara angielskiego Etelreda II, a raczej jego skandynawskie naśladownictwo wybite w latach 997-1003(?). W przypadku tej ostatniej monety szczególną uwagę zwraca odwrócony stempel na awersie, na którym widoczny jest prawy, a nie lewy profil władcy. Bardzo ważna dla opisywanego skarbu jest zachowana fragmentarycznie moneta wybita w Wielkopolsce w czasach panowania Bolesława Chrobrego. Emisja ta stanowiła naśladownictwo monet Ottona i Adelajdy oraz monet bitych w Ratzbonie i można ją datować na ok. 1015 rok [por. Bogucki 2012a; 2012b; 2012c; Ilisch 1994: ryc. 7-11; Frynas 2015: P.1.23,2; Butent-Stefaniak 2020: 220-221]. Egzemplarz ten jest szczególnie cenny nie tylko ze względu na przypuszczalne datowanie złożenia skarbu do ziemi, ale również z powodu imienia samego emitenta, który rezydował na pobliskiej wyspie – Ostrowie Lednickim. Dopelnienie skarbu stanowią nieokreślone (nieczytelne) fragmenty monet (8 sztuk) oraz niewielki fragment taśmy i sztabki srebrnej.

RYC. 1. Dziekanowice, gm. Łubowo, woj. wielkopolskie. Planigrafia skarbu siekańcowego. Oprac. M. Wawrzyniak i A. Tabaka

FIG. 1. Dziekanowice, Łubowo municipality, Wielkopolskie Voivodeship. Planigraphy of a hoard of fragmented coins. Prepared by M. Wawrzyniak and A. Tabaka

Kolejnym znaleziskiem gromadnym jest niewielki skarb denarów krzyżowych uznanych za polskie. Składa się on z 6 monet o łącznej wadze 4,06 g. Skupisko tych denarów odkryto na terenie jednej z osad wczesnośredniowiecznych. Było

Ryc. 2. Dziekanowice, gm. Łubowo, woj. wielkopolskie. Planigrafia skarbu denarów krzyżowych uznanych za polskie. Oprac. M. Wawrzyniak i A. Tabaka

FIG. 2. Dziekanowice, Łubowo municipality, Wielkopolskie Voivodeship. Planigraphy of cross denari hoard recognized as Polish. Prepared by M. Wawrzyniak and A. Tabaka

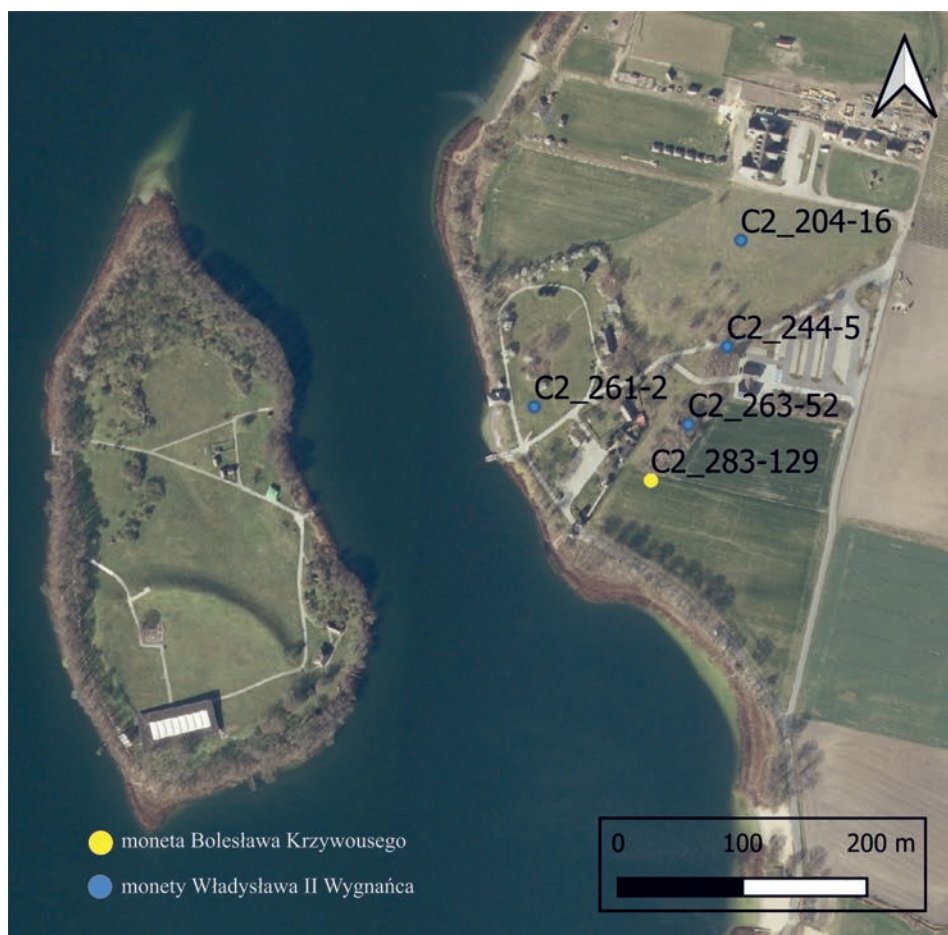
one oddalone o około 150 m na południowy wschód od przeprawy promowej na Ostrów Lednicki. Wyjątek stanowi jedna z monet, którą odkryto ok. 150 m na północ od wspomnianego wcześniej skupiska (zapewne znalazła się tam przypadkowo wraz z rozplantowaną ziemią lub jeszcze wcześniej, podczas uprawy pól w czasach późnego średniowiecza czy nowożytności).

W skład omawianego zbioru wchodzi późne odmiany denarów krzyżowych, które można przypisać mennicom polskim, w tym przypadku mennicy kaliskiej – Władysława Hermana oraz prawdopodobnie mennicy gnieźnieńskiej – arcybiskupa gnieźnieńskiego Marcina, który zapewne za zgodą księcia Zbigniewa wybijał w Gnieźnie krzyżówki na potrzeby remontu i przebudowy miejscowej

katedry³. Warto w tym miejscu wspomnieć, że od ponad 150 lat trwają naukowe spory toczone przez numizmatyków niemieckich i polskich dotyczące pochodzenia denarów krzyżowych [por. np. Gumowski 1939; Kędziński 2021: 160 i n.]. Monety te stanowią znaczną część zespołów odnajdowanych w Polsce i w kilku ostatnich latach dzięki pracom polskich numizmatyków wydzielono ich lokalne odmiany związane z emisją Władysława Hermana, jego syna Zbigniewa oraz palatyna Sieciecha. Niestety są to denary bezimienne, nie posiadające legend, na których widniałoby imię emitenta bądź nazwa mennicy. W związku z tym jednoznaczne określenie daty i miejsca ich wybita oraz imienia władcy (czy biskupa) w wielu przypadkach nie jest możliwe [por. np. Kędziński 2005, 2009: 29 i n., 2011: 255 i n., 2012: 21 i n., 2021: 157 i n.; Kędziński, Miłek 2005; Nakielski 2015: 129 i n., 2017: 111].

³ Arcybiskup gnieźnieński Marcin po raz pierwszy wspomniany jest przez Galla Anonima jako mediator w konflikcie między księciem Władysławem I Hermanem a jego synami, Zbigniewem I i Bolesławem III Krzywoustym (1099/1100). W 1102 roku przewodniczył uroczystościom pogrzebowym Władysława w Płocku. Położył kres wojnie domowej i doprowadził do pojednania Bolesława ze Zbigniewem. Przyjmował legata papieskiego Gwalona, biskupa Beauvais, który ok. 1103 roku przewodniczył synodowi, na którym złożono z urzędu dwóch biskupów z powodu „nieprzestrzegania kanonów”. Gall Anonim ok. 1112 roku zadedykował arcybiskupowi Marcinowi swą kronikę [https://pl.wikipedia.org/wiki/Marcin_(arcybiskup_gnie%C5%BAnie%C5%84ski); dostęp 23.04.2022].

Marcin objął urząd arcybiskupa gnieźnieńskiego prawdopodobnie w 1092 roku. Jan Długosz w swoich *Rocznikach* pisze o nim, że pochodził ze znakomitego rodu. W materiałach źródłowych brakuje jednak informacji na temat jego narodowości, wykształcenia czy daty urodzenia. Nie wspomina o tym także Gall Anonim, który arcybiskupowi Marcinowi zadedykował swoją *Kronikę Polską*. Dziejopisarz często nazywa w niej duchownego „wiernym starcem”, co rzuca nieco światła na postać arcybiskupa Marcina. Jak czytamy w rozdziale poświęconym śmierci Władysława Hermana w roku 1102: „[...] arcybiskup Marcin z kapelanami przez pięć dni w mieście Płocku odprawiał za niego egzekwie, nie śmiejąc go pogrzebać przed przybyciem synów. Skoro zaś obaj bracia przybyli, zanim jeszcze pochowali ojca, doszło pomiędzy nimi do wielkiego sporu o podział skarbów i królestwa, lecz za natchnieniem łaski Bożej i za pośrednictwem wiernego starca, arcybiskupa, zastosowali się w obliczu zmarłego do zarządzeń wydanych przezeń za życia”. Mimo tej pozornej zgody przyrodni bracia wszczęli później bratobójczą walkę (1106-1107), podczas której arcybiskup Marcin – sympatyzujący ze Zbigniewem – został uwięziony przez Bolesława w Spycimierzu (miejsce nad Wartą, przy drodze z Kalisza do Łęczycy), a później przewieziony do Łęczycy. Krzywousty uwolnił go dopiero wówczas, gdy był pewien, że Gniezno opanowali jego ludzie. Niewiele wiadomo o działalności kościelnej arcybiskupa Marcina. Z jego osobą łączy się odnowienie kultu św. Wojciecha oraz odbudowę i konsekrację katedry gnieźnieńskiej w 1097 roku. Niepewna jest data jego śmierci. Ze źródeł jego postać znika ok. 1111 roku [https://archidiecezja.pl/arcybiskupi/marcin/; dostęp 23.04.2022]. Por. również Nakielski [2017: 113], gdzie autor wspomina o arcybiskupie Marcinie, który przebudował katedrę gnieźnieńską na rocznicę 100-lecia śmierci św. Wojciecha, oraz pisze o mennicy w Gnieźnie.

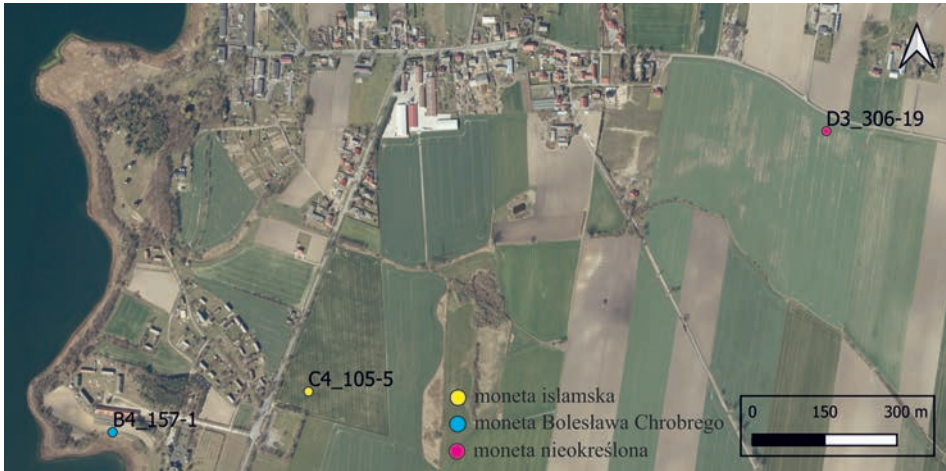

Ryc. 3. Dziekanowice, gm. Lubowo, woj. wielkopolskie. Planigrafia skarbu monet polskich. Oprac. M. Wawrzyniak i A. Tabaka

FIG. 3. Dziekanowice, Lubowo municipality, Wielkopolskie Voivodeship. Planigraphy of the Polish coins hoard. Prepared by M. Wawrzyniak and A. Tabaka

Trzecim z kolei skarbem jest niewielki zbiór monet polskich o łącznej wadze 2,21 g, odkryty na terenie Małego Skansenu oraz przyległych do niego pól, złożony do ziemi ok. 1143 roku (ryc. 3). W jego skład wchodzi moneta Bolesława III Krzywoustego (1107-1138) typu 3a oraz denary Władysława Wygnańca: jeden denar typu 1 z wizerunkiem księcia na tronie i walki z Lwem (datowany na lata 1138-1140) oraz trzy denary typu 2 przedstawiające księcia i biskupa (datowane na lata 1141-poł. 1143 roku)⁴.

⁴ Datowanie złożenia skarbu do ziemi ustalono na podstawie pracy S. Suchodolskiego [1961], w której autor zajął się ustaleniem chronologii monet Władysława II Wygnańca oraz Bolesława Kędzierzawego [patrz również Suchodolski: 1973].

Ryc. 4. Dziekanowice, gm. Łubowo, woj. wielkopolskie. Planigrafia monet odkrytych luźno. Oprac. M. Wawrzyniak i A. Tabaka

FIG. 4. Dziekanowice, Łubowo municipality, Wielkopolskie Voivodeship. Planigraphy of loosely discovered coins. Prepared by M. Wawrzyniak and A. Tabaka

Odnalezione monety zarejestrowano w znacznej odległości od siebie, stąd nie ma pewności, czy pierwotnie stanowiły one jeden zespół rozwleczony później podczas orki, czy są to znaleziska pojedynczych monet. Niezależnie od tego denary te stanowią bardzo cenny zbiór dla Ostrowa Lednickiego i jego okolic, świadcząc o pamięci tego miejsca w czasach, w których gród pierwszych Piastów stracił już swoje polityczne i kultowe znaczenie. Warto również wspomnieć, że w trakcie wielu dziesiątek lat badań Ostrowa Lednickiego na jego terenie odkryto jedynie trzy monety polskie: dwa denary Władysława Hermana oraz jeden denar Bolesława Kędzierzawego [Tabaka 2013a: 92], a w trakcie badań wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach jedynie 11 takich sztuk [Wrzeński (red.) 2016; FMP I 2017: Dziekanowice].

Do zbioru monet tzw. luźnych włączono trzy fragmenty o łącznej wadze 1,01 g. Były one rozrzucone na znacznym obszarze (ryc. 4). Pierwszym z nich był niewielki ułamek dirhama (ok. $\frac{1}{6}$ całości) wybity za panowania Naṣr ibn Aḥmada z dynastii Sāmānidów w nieokreślonej mennicy na przełomie 941/2 roku. Ułamki monet tego władcy zaobserwowano również w opisanym wyżej skarbie siekańcowym.

Drugie, niezwykle cenne znalezisko tego zbioru stanowi kolejny fragment monety Bolesława Chrobrego, naśladujący denary Ottona i Adelajdy oraz z Ratyzbony, wybity w Wielkopolsce i datowany na ok. 1015 rok (por. wyżej pierwszy z opisanych skarbów).

Ostatnią w zbiorze monet luźnych jest fragment nieokreślonego siekańca, który można datować na przełom X/XI wieku.

Podsumowanie

Dzięki muzealnemu projektowi badawczemu „Razem dla ratowania zabytków”, realizowanemu od roku 2018 w południowej i środkowej, przybrzeżnej, części jeziora Lednica oraz zaangażowanym w niego osobom, odkryto i opracowano niezwykle cenne zbiory. Oprócz opisanych wcześniej monet i zapinek z okresu wpływów rzymskich oraz przedstawionych powyżej skarbów i znalezisk monet wczesnośredniowiecznych łącznie zinwentaryzowano kilka tysięcy przedmiotów, które po zakonserwowaniu i opracowaniu znacznie wzbogacą zbiory Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. W szczególności warto zwrócić uwagę na najnowsze odkrycia monet związanego z Ostrowem Lednickim Bolesława Chrobrego (ryc. 5.1 i 5.2). Do dzisiaj znanych jest zaledwie ok. 20 sztuk podobnych hybryd z przedstawieniami kapliczki i krzyża (naśladownictwo polskie denarów Ottona i Adelajdy oraz z Ratyzbony). Potwierdza to praca B. Butent-Stefaniak [2020], w której autorka wymienia miejsca takich odkryć oraz miejsca przechowywania pozyskanych zabytków (co najmniej 8 skarbów i znalezisk luźnych, znanych m.in. jako: Poznań-okolice (*tpq* 1016), Kujawy I (*tpq* 1024), Żukowo pow. płocki (*tpq* 1024), Kalisz-okolice I (*tpq* 1037), nierozpoznany skarb z Wielkopolski z 1. połowy XI wieku, oraz zabytki znajdujące się w trzech depozytach skandynawskich odnalezionych na Bornholmie i Gotlandii, a ukrytych w XI-XII stuleciu. Ponadto znane są jeszcze cztery egzemplarze bez metryki. W sumie, jak stwierdza autorka, wymienić można 18 egzemplarzy tego typu znalezisk przechowywanych w muzeach w Berlinie, Kopenhadze, Krakowie, Płocku, Münster, Sztokholmie i we Wrocławiu. Dzięki dwóm nowym lednickim znaleziskom Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy dołącza do listy nielicznych posiadaczy tak unikatowych monet.

Szczególną uwagę należy zwrócić na fakt odkrycia na Ostrowie Lednickim oraz w jego okolicy dość znacznej liczby późnych denarów krzyżowych typu VII z pastorałem. Jak pisze w swojej najnowszej pracy A. Kędziński [2021], lata 90. XI wieku przyniosły gwałtowny rozwój mennictwa denarów krzyżowych z pastorałem, na co wskazuje m.in. datowany na ten okres skarb z Jastrzębnik, w którym dominowały odmiany CNP 986-7. Są one licznie reprezentowane także w jednym z największych depozytów, znanym pod nazwą Słuszków I, a analiza skarbów i znalezisk luźnych z przełomu XI/XII wieku pozwala obserwować ich dominację również na licznych stanowiskach w Wielkopolsce (np. Kalisz Stare Miasto; Giecz, stan. 4; skarb Środa Wielkopolska III, Ostrów Lednicki i jego najbliższa okolica). Duży wzrost znalezisk tego typu denarów w skarbach i znaleziskach luźnych w Wielkopolsce wydaje się przy tym świadczyć o opisanej wyżej działalności menniczej arcybiskupa gnieźnieńskiego Marcina.

Nowo odkryte znaleziska i ich opracowania pozwolą z pewnością znacznie wzbogacić dotychczasową wiedzę o użytkownikach odnalezionych monet oraz o mieszkańcach najbliższej okolicy Ostrowa Lednickiego, począwszy od pradzie-

RYC. 5. Dziekanowice, gm. Łubowo, woj. wielkopolskie. Monety Bolesława Chrobrego. Rys. E. Pawlak, fot. M. Józwickowska

FIG. 5. Dziekanowice, Łubowo municipality, Wielkopolskie Voivodeship. Coins of Bolesław the Brave. Drawn by E. Pawlak, photo by M. Józwickowska

jów po współczesność. W przygotowaniu znajdują się kolejne artykuły dotyczące m.in. znalezisk bardzo licznych monet nowożytnych wybijanych przez Jagiellonów, Wazów, Sasów oraz Stanisława Augusta Poniatowskiego, a także emisji z okresu rozbiorów i czasów współczesnych.

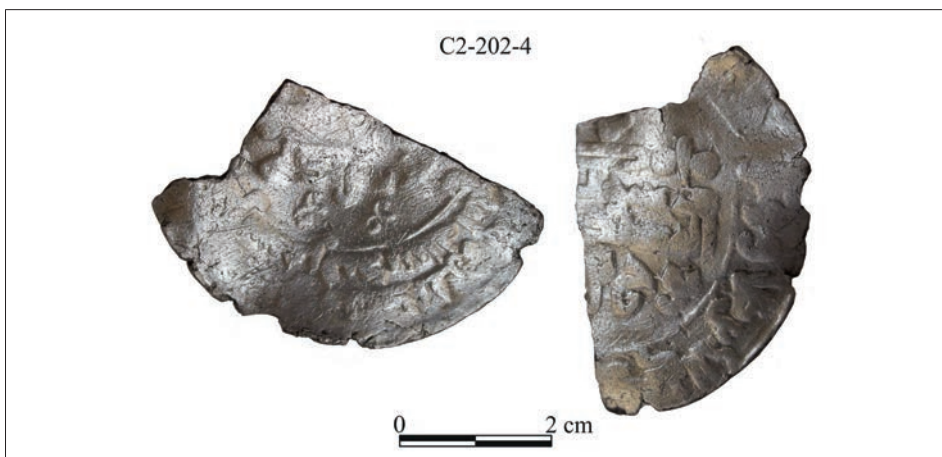
Katalog skarbów i monet wczesnośredniowiecznych⁵

Skarb siekańcowy z Małego Skansenu złożony do ziemi po ok. 1015 roku,
waga 16,93 g

Monety islamskie	
C2-183-1	
	
1.	<p>C2-183-1 dirham, ok. ¼ Dynastia: Sāmānidzi Władca: Naṣr ibn Aḥmad (301-331 = 914-942/3) Mennica: Sama[rqand] Datowanie: AH [301-320] (914-932) Awers: leg. 1: [شـ]ريك له ... \ ... \ ... leg. 2: ... [ا]لدرهم بسم ... leg. 3: ... ويومئذ يفر ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: [رسو]ل الله \ [المقتـ]در بالله \ [بن] احمد ... leg. 2: ... ارسله بالهدى و ... obwódka 1: liniowa podwójna Surowiec: srebro Waga: 0,55 g Długość: 13,4 mm; szerokość: 10,04-14,24 mm; grubość: 0,61 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390364,88; Y: 519422,422,75 Data odkrycia: 03.08.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: datowanie imieniem kalifa al-Muqtadira billāh; <i>nūn</i> w <i>bn</i> w imieniu emira z ornamentem roślinnym; fragment monety (ok. ¼), krawędzie nacinane, łagodnie wygięta Literatura: Leimus 2007a: 1852, 1884, 1885, 1909, 1917</p>

⁵ Foto. E. Pawlak i M. Józwickowska (skarb siekańcowy poz. kat. 31, znaleziska luźne poz. kat. 2).

<p>C2-285-56</p> 	
2.	<p>C2-285-56 dirham, ok. 1/10 Dynastia: Sāmānidzi Władca: Naṣr ibn Aḥmad (301-331 = 914-942/3) Mennica: [Samarqand] Datowanie: AH [327-329] (938-940) Awers: leg. 1: ع ع \ شريك له \ [و]حد[ه] \ ... \ ... leg. 2 i leg. 3: obcięte Rewers: leg. 1: [د] بن احمـ \ ... \ [الرا]ضي \ ... \ ... \ ... leg. 2: obcięta Surowiec: srebro Waga: 0,25 g Długość: 5,67-7,56 mm; szerokość: 6,81-6,93 mm; grubość: 0,74 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390463,27; Y: 519211,52 Data odkrycia: 7.07.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: rekonstrukcja imienia kalifa i emira, datowanie imieniem kalifa ar-Rāḍīego billāh i dodatkowym napisem pod leg. 1 awersu; fragment z pola monety (ok. 1/10), krawędzie nierówne Literatura: Leimus 2007a: 2185-2199; Leimus 2007b: 68-69, Table 1; FMP I 2017: 36 / Dzierżnica II: 766-773</p>

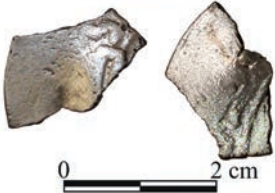

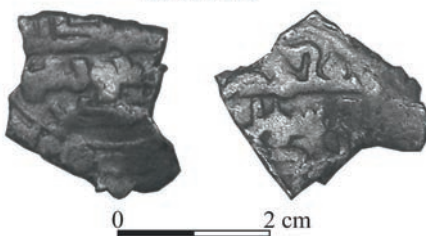
3.	<p>C2-202-4 dirham, ok. ⅓ Dynastia: Sāmānidzi Władca: Nūḥ ibn Naṣr (331-343 = 942/3-954) Mennica: Samarqand Datowanie: AH [33]4 (946/7) Awers: leg. 1: ... \ وحـ[] ده \ لا شريك له \ ع ع ... leg. 2: ... [الدر] هم بسمرقند سنة اربع ... leg. 3: ... [يو] منذ يفره ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: ... \ محمد \ رسول ... \ المستك[] في ... \ نوح بن ... leg. 2: ... [ليظهم]ـره على الدين كله ولو كره [ه] ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 1,66 g Długość: 20,37-23,45 mm; szerokość: 3,20-16,18 mm; grubość: 0,67 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; w pobliżu stanowisk AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390325,70; Y: 519409,65 Data odkrycia: 03.08.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. ⅓), krawędzie nacinane, wygięta, obustronnie częściowo starta, niedobita Literatura: Leimus 2007a: 2877-2880</p>
----	--

<p>C2-224-10</p> 	
<p>4.</p>	<p>C2-224-10 dirham, ok. 1/5 Dynastia: Sāmānidzi Władca: Nūḥ ibn Naṣr (331-343 = 942/3-954) Mennica: Samarkanda Datowanie: AH [333-343] (944-954) Awers: leg. 1: ع \ ... \ ... \ ... leg. 2: ... [الدر] هم بسمرقند سنة ا ... leg. 3: ... [ب]عد ويومئذ ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: ... \ الله \ ... كفي بالله \ ... بن [نص]ر ... leg. 2: ... [ال]له ارسله بالهدى و ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,91 g Długość: 16,09 mm; szerokość: 17,48 mm; grubość: 0,67 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice ładowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390411,67; Y: 519352,75 Data odkrycia: 25.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: napisy częściowo zatarte, słabo czytelne; datowanie imieniem kalifa al-Mustakfiiego billāh; fragment monety (ok. 1/5), krawędzie nierówne, łagodnie wygięta, powierzchnia silnie starta Literatura: Leimus 2007a: 2869-2875, 2878-2884, 2886-2899, 2905, 2907-2908, 2911-2936</p>

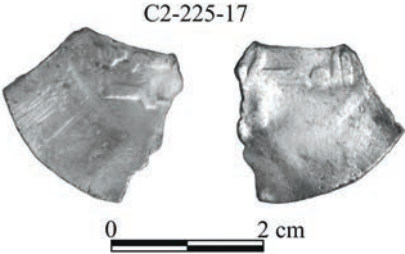
<p>C2-204-22</p> <p>0 2 cm</p>	
5.	<p>C2-204-22 dirham, ok. 1/10 Dynastia: Sāmānidzi Władca: ? Mennica: ? Datowanie: koniec III-1 poł. IV wieku hidżry (koniec IX-1 poł. X wieku) Awers: leg. 1: obcięta leg. 2: obcięta leg. 3: ... ومن بعد ... obwódka 3: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: obcięta leg. 2: ... [ليظها]ره على الدين ك[له] ... obwódka 2: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,20 g Długość: 8,24-9,11 mm; szerokość: 3,61-6,76 mm; grubość: 0,79 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; pomiędzy stanowiskami AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390409,85; Y: 519378,20 Data odkrycia: 25.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: typologicznie fragment dirhama Sāmānidów; fragment monety (ok. 1/10), krawędzie nierówne, na brzegu nacięcia</p>

<p>C2-283-132</p> 	
6.	<p>C2-283-132 dirham, ok. 1/10 Dynastia: Sāmānidzi Władca: ? Mennica: ? Datowanie: koniec III-1 poł. IV wieku hidzry (koniec IX-1 poł. X wieku) Awers: leg. 1: هـ[] ... \ ... \ ... leg. 2: ... حرهم ... leg. 3: ... [م]ـن بعد ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: ... \ ... \ ... [ال]له ... \ [محم]ـد \ ... leg. 2: ... ل الله ارس[له] ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,27 g Długość: 6,89-8,23 mm; szerokość: 5,72-7,27 mm; grubość: 0,76 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390349,85; Y: 519179,49 Data odkrycia: 03.03.2019 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: typologicznie fragment dirhama sāmānidzkiego; fragment monety (ok. 1/10), krawędzie nierówne, brzeg częściowo obcięty</p>

<p>C2-224-46</p> 	
<p>7.</p>	<p>C2-224-46 dirham, ok. ⅛ Dynastia: Sāmānidzi?; typ badaḥšānī? Władca: ? mennica: ? Datowanie: IV wiek hidżry (X wiek)? Awers: leg. 2: ؟... لدر ... leg. 3: zatarta obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 2: ؟... [بالهدى و] ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,27 g Długość: 10,62 mm; szerokość: 3,49-6,02 mm; grubość: 0,52 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390411,36; Y: 519329,61 Data odkrycia: 15.06.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: szeroki (pusty?) margines, typologicznie może wskazywać na fragment wielokrotności dirhama, tzw. multipli (typ badaḥšānī)?; fragment monety (ok. ⅛), krawędzie nierówne, nacinane, obustronnie niedobita i silnie starta, lekko pognięta</p>

<p>C2-284-112</p> <p>0 2 cm</p>	
8.	<p>C2-284-112 dirham, ok. 1/6 Dynastia: Zijarydzi Władca: Bisutūn ibn Wušmgīr (356-366 = 967-976) Mennica: ? Datowanie: AH [356-366] (967-976) Awers: leg. 1: ... \ ... \ ... \ شريك له \ [بي-]ستون بن \ [و]شمكير leg. 2: ... رهم... leg. 3: obcięta Rewers: leg. 1: ... \ ... \ ... \ المط \ ... رسول \ محمد \ ... leg. 2: obcięta Surowiec: srebro Waga: 0,55 g Długość: 9,50-12,34 mm; szerokość: 12,01 mm; grubość: 0,93 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390443,989; Y: 519193,030 Data odkrycia: 13.10.2020 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: rekonstrukcja imienia emira, datowanie imieniem emira; fragment monety (ok. 1/6), krawędzie nierówne Literatura: Kmietowicz, Kubiak 1969, s. 170-171, nr 418; Leimus 2007a: 3627, 3641</p>

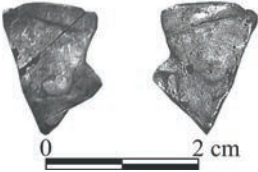
	
9.	<p>C2-285-9 dirham, ok. 1/7 Dynastia: Zijjarydzi Władca: Żahīr ad-dawla (Bisutūn) (356-366 = 967-976) Mennica: ? Datowanie: AH [356-366] (967-976) Awers: leg. 1: ... \ ... \ ه ... \ الا ... leg. 2: ... الله ضرب هـ ... leg. 3: ... مر من ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: ... \ ... \ أبو مند \ ... \ ظهـ [ر] \ ... leg. 2: ... به على الـ ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,40 g Długość: 13,69 mm; szerokość: 7,43-10,59 mm; grubość: 0,50 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice ładowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390461,92; Y: 519206,08 Data odkrycia: 06.07.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: rekonstrukcja imienia emira; napisy częściowo zatarte, nieczytelne; fragment monety (ok. 1/7), krawędzie nierówne, silnie starty Literatura: Kmietowicz, Kubiak 1969: 170-171, nr 416, 417; Leimus 2007a: 3626, 3629-3632; FMP I 2017: 36 / Dzierżnica II: 2998, 3001</p>

	
10.	<p>C2-225-17 dirham, ok. 1/6 Dynastia: Iḥšīdydzi Władca: Abū al-Qāsim Unūḡūr ibn al-Iḥšīd (334-349 = 946-960) Mennica: ? Datowanie: AH [334-349] (946-960) Awers: leg. 1: [أبو القاسم بن] \ [الاخشيد] \ ... \ ... \ ... leg. 2: zatarta leg. 3: zatarta obwódka 1: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: [مع الله] \ ... \ ... \ ... \ ... leg. 2: zatarta obwódka 1: liniowa podwójna Surowiec: srebro Waga: 0,30 g Długość: 7,51-10,86 mm; szerokość: 7,26-10,54 mm; grubość: 0,66 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390451,15; Y: 519343,18 Data odkrycia: 9.06.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: rekonstrukcja imienia emira, napisy słabo czytelne, legendy okrężne zatarte; fragment monety (ok. 1/6), łagodnie wygięty, silnie starty, krawędzie nierówne Literatura: Ilisch, L. 1993: 36, 387, 388; Bacharach 2006: 60-66; Catalogue: 161, 162</p>

<p>C2-263-5</p> 	
<p>11.</p>	<p>C2-263-5 dirham, ok. 1/10 Dynastia: ? Władca: ? Mennica: ? Datowanie: ? Awers: leg. 1: ... لا شريك \ ... [الله] \ ... leg. 2 i leg. 3: obcięte Rewers: leg. 1: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,22 g Długość: 7,59 mm; szerokość: 4,47-6,01 mm; grubość: 0,67 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390366,36; Y: 519222,45 Data odkrycia: 02.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: napisy zatarte, słabo czytelne; fragment z pola monety (ok. 1/10), krawędzie nierówne, silnie starty</p>

<p>C2-285-64</p> 	
<p>13.</p>	<p>C2-285-64 dirham, ok. 1/7 Dynastia: ? Władca: ? Mennica: ? Datowanie: ? Awers: leg. 2: nieczytelna leg. 3: ... بره الم ... Rewers: leg. 2: ... [ب] بالهد ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,19 g Długość: 7,80 mm; szerokość: 4,44-7,27 mm; grubość: 0,65 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390445,28; Y: 519172,40 Data odkrycia: 17.03.2019 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment z brzegu monety (ok. 1/7), krawędzie nierówne</p>

<p>C2-224-72</p> 	
<p>14.</p>	<p>C2-224-72 dirham, ok. $\frac{1}{15}$ Dynastia: ? Władca: ? Mennica: ? Datowanie: ? Awers: leg. 3: ؟...المؤ... Rewers: leg. 2: ؟...ر[م-حمد Surowiec: srebro Waga: 0,06 g Długość: 4,20-6,14 mm; szerokość: 4,15 mm; grubość: 0,55 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390400,33; Y: 519358,55 Data odkrycia: 04.08.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. $\frac{1}{15}$), cięta, łamana, silnie starta, obustronnie niedobita, nieczytelna</p>

<p>C2-284-143</p> 	
<p>15.</p>	<p>C2-284-143 dirham, ok. $\frac{1}{15}$ Dynastia: ? Władca: ? Mennica: ? Datowanie: ? Awers: nieczytelny, zatarty Rewers: nieczytelny, zatarty Surowiec: srebro Waga: 0,10 g Długość: 9,12 mm; szerokość: 1,18-6,42 mm; grubość: 0,36 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390420,380; Y: 519218,526 Data odkrycia: 07.03.2021 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. $\frac{1}{15}$), cięta, łamana, silnie starta, obustronnie niedobita, nieczytelna</p>

Monety zachodnie

Rzesza Niemiecka	
C2-303-9 	
16.	<p>C2-303-9 denar, ok. 1/6 Władca: Henryk II ks. (955-976) Mennica: Bawaria, Ratzbona Datowanie: 967-973 Awers: w otoku litera D, a pod nią •• Rewers: w otoku V• pod tym znak przypominający literę U lub Ů Surowiec: srebro Waga: 0,09 g Długość: 7,50 mm; szerokość: 2,39-7,22 mm; grubość: 0,54 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390378,13; Y: 519162,70 Data odkrycia: 24.02.2019 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. 1/6), cięta przy krawędzi i łamana, krawędź bardzo nieregularna, pocięta, moneta silnie starta, niedobita Literatura: Hahn 1976: nr MR15e</p>

<p>C2-283-31</p> 	
17.	<p>C2-283-31 denar, ok. ⅓ Władca: Henryk II ks. 955-976 Mennica: Bawaria, Ratzbona Datowanie: 973-976 Awers: w otoku [...]IVITA[...]; w polu monety cztery belki w poziomie Rwers: w otoku [...]HEMA[...]; w polu w obwódce ciągłej perełka Surowiec: srebro Waga: 0,22 g Długość: 16,72 mm; szerokość: 8,00 mm; grubość: 0,46 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390370,38; Y: 519210,82 Data odkrycia: 04.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. ⅓), krawędź nacięta, moneta połamana i pocięta, wytarta, niedobita Literatura: Hahn 1976, Typ II, MR16c/d (IV)</p>

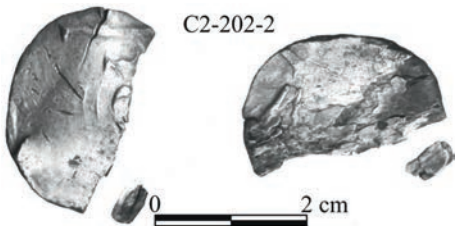
18. **C2-225-27**
denar, ok. ¼
Władca: ?;
Mennica: Saksonia, Magdeburg?
Datowanie: ok. 975-983
Awers: dwa odwrócone trójkąty?
Rewers: nieczytelny
Surowiec: srebro
Waga: 0,30 g
Długość: 13,86 mm; **szerokość:** 9,56 mm; **grubość:** 0,53-0,89 mm
Metoda odkrycia: prospekcja detektorem
Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”)
Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390448,59; Y: 519342,79
Data odkrycia: 9.06.2018
Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Uwagi: fragment monety (ok. ¼), krawędź nacięta, moneta połamana, silnie starta, niedobita
Literatura: Gumowski 1939: Typ I?; Ilisch, P. 2020a; Kilger 2000, KN4

 <p>C2-223-18</p> <p>0 2 cm</p>	
19.	<p>C2-223-18 denar, ok. 1/5 Władca: ? Mennica: Saksonia, Magdeburg? Datowanie: ok. 975-983 Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,10 g Długość: 4,89-8,98 mm; szerokość: 6,06-7,66 mm; grubość: 0,43 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390386,38; Y: 519341,31 Data odkrycia: 04.08.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. 1/5), połamana, cięta(?), niedobita i silnie starta, nieczytelna Literatura: Gumowski 1939: Typ I?</p>

 <p>C2-283-140</p> <p>0 2 cm</p>	
20.	<p>C2-283-140 denar, ok. 1/5 Władca: ? Mennica: Saksonia, Magdeburg? Datowanie: ok. 975-983 Awers: widoczny jest źle wybity krzyż, po obu jego stronach prostokąty, pod nim 2 perełki Rewers: dwa znaki mennicze podobne do zagiętego nożyka i sierpa Surowiec: srebro Waga: 0,26 g Długość: 6,64-10,14 mm; szerokość: 6,03-7,21 mm; wysokość krawędzi: 1,18 mm; grubość: 0,61 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390379,89; Y: 519187,82 Data odkrycia: 03.03.2020 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: ok. 1/5 monety, ciętej i łamanej, moneta była silnie starta i niedobita Literatura: Gumowski 1939: Typ I; Kilger 2000: KN4(?); Ilisch, P. 2020a</p>

 <p>C2-264-126</p>	
21.	<p>C2-264-126 denar, ok. 1/5 Władca: ? Mennica: Saksonia, Magdeburg? Datowanie: ok. 975-983 Awers: 2 perełki pomiędzy otworami Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,30 g Długość: 7,04-11,86 mm; szerokość: 6,88-7,46 mm; grubość: 0,51-1,46 mm; średnica otworów: ok. 2,28 i ok. 1,30 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390406,91; Y: 519224,60 Data odkrycia: 07.03.2021 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: ok. 1/5 monety, ciętej, łamanej i pogniętej; moneta była silnie starta, niedobita i przebita dwoma otworami Literatura: Gumowski 1939: Typ I; Kilger 2000: KN4; Ilisch, P. 2020a</p>

 <p style="text-align: center;">C2-284-127</p> <p style="text-align: center;">0 2 cm</p>	
22.	<p>C2-284-127 denar, ok. 1/5 Władca: ? Mennica: Saksonia, Magdeburg? Datowanie: ok. 975-983 Awers: w otoku monety pięć prostokątów w pionie, w polu monety widoczny jest niewielki fragment jednego z ramion krzyża w częściowo zachowanej obwódce perełkowej Rewers: w otoku widoczne ślady wybitych na awersie prostokątów, w polu monety 3 poziome kreski w dwóch rzędach Surowiec: srebro Waga: 0,10 g Długość: 7,90-11,99 mm; szerokość: 9,43 mm; wysokość krawędzi: 0,66 mm; grubość: 0,55 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390408,58; Y: 519190,19 Data odkrycia: 07.03.2021 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: ok. 1/5 monety, ciętej, łamanej i pogiętej; moneta była silnie starta, niedobita na rewersie Literatura: Gumowski 1939: Typ I; Kilger 2000: KN4; Ilisch, P. 2020a</p>

	
23.	<p>C2-202-2 denar, ok. ½ Władca: Otton III (983-1002) Mennica: Nadrenia, Kolonia Datowanie: 983-1002 Awers i rewers: nieczytelne (znaczna część powierzchni wytarta, niedobita) Surowiec: srebro Waga: 0,66 g Średnica: 15,11 mm; grubość: 1,11 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; pomiędzy stanowiskami AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390329,70; Y: 519385,39 Data odkrycia: 18.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. ½), krawędź nacięta, moneta połamana i pocięta, wytarta, niedobita Literatura: Hävernack 1935: nr 34</p>

	
24.	<p>C2-265-49 denar, ok. ¼ Władca: Otton III i Adelajda? Mennica: Saksonia, Region Harz? Datowanie: ok. 983 Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,45 g Długość: 11,59 mm; szerokość: 10,0 mm; grubość: 0,73 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390461,59; Y: 519236,72 Data odkrycia: 03.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. ¼), krawędź nacięta, moneta połamana i pogięta, silnie wytarta, niedobita Literatura: Hatz 1961: typ nieokreślony</p>

 <p>C2-283-124</p> <p>0 2 cm</p>	
25.	<p>C2-283-124 denar, ok. ⅓ Władca: Otton III i Adelajda Mennica: Saksonia, Region Harz Datowanie: od 983 Awers: w otoku krzyż kawalerski, na prawo od niego fragment litery R(?) Rewers: w otoku [...]A[...]; w polu monety w obwódce ciągłej pozioma belka Surowiec: srebro Waga: 0,16 g Długość: 10,91 mm; szerokość: 5,19 mm; grubość: 0,71 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390364,81; Y: 519177,81 Data odkrycia: 24.02.2019 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. ⅓), krawędzie nacinane, moneta połamana, łagodnie wygięta, wybita decentrycznie z obu stron Literatura: Hatz 1961: nr ?</p>

26. **C2-283-128**
denar, ok. $\frac{2}{3}$
Władca: Otton III i Adelajda
Mennica: Saksonia, Region Harz
Datowanie: od ok. 984-988
Awers: w otoku fragment krzyża kawalerskiego, na prawo od niego nieczytelne fragmenty liter; w polu monety w obwódce ciągłej fragment krzyża, w górnej jego części między ramionami litery OD, dalsza część słabo czytelna
Rewers: w otoku L[...]H•[...], w polu monety w obwódce ciągłej fragment świętyni, w jej wnętrzu, w narożnikach••••, pośrodku nich \diamond
Surowiec: srebro
Waga: 0,80 g
Średnica: 19,35 mm; **grubość:** 0,66 mm
Metoda odkrycia: prospekcja detektorem
Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”)
Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390354,77; Y: 519198,15
Data odkrycia: 24.02.2018
Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Uwagi: fragment monety (ok. $\frac{2}{3}$), krawędź nacięta, moneta przełamana i łagodnie pocięta, silnie starta, niedobita, obustronnie decentrycznie wybita
Literatura: Hatz 1961: nr III, 4b, Ilisch, P. 2020b: B-c Abb. 5

 <p style="text-align: center;">C2-264-59</p> <p style="text-align: center;">0 ————— 2 cm</p>	
27.	<p>C2-264-59 denar, ok. $\frac{3}{4}$ Władca: Otton III i Adelajda Mennica: Saksonia, Region Harz Datowanie: ok. 985-995 Awers: otok nieczytelny, w polu monety w obwódce perełkowej lub kreskowej (niedobita) krzyż prosty, między ramionami krzyża litery O-D-O-D. Rewers: w otoku A[...], w polu monety w obwódce kreskowej kapliczka wypełniona poziomymi, niestykającymi się zarysami belek, wewnątrz kapliczki kropka; pod kapliczką kolejna belka Surowiec: srebro Waga: 0,77 g Długość: 7,38-16,44 mm; szerokość: 14,27 mm; grubość: 0,82 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390406,50; Y: 519251,27 Data odkrycia: 11.07.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. $\frac{3}{4}$), wycięty, zachowana część lekko wygięta, wytarta, niedobita, nieczytelny otok Literatura: Hatz 1961: nr III, 6a</p>

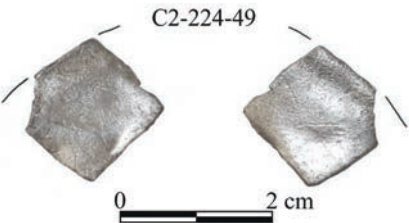
<p>C2-284-11</p> <p>0 2 cm</p>	
28.	<p>C2-284-11 denar Władca: Otton III i Adelajda Mennica: Saksonia, Region Harz Datowanie: ok. 990-995 Awers: w otoku: krzyż kawalerski D[...]X, w polu monety w obwódce ciągłej krzyż, między ramionami krzyża litery ODOD Rewers: w otoku: A[...]EAHLA[...], w polu monety w obwódce ciągłej świątynia z dwuspadowym dachem, wypełniona poziomymi belkami, pośrodku • Surowiec: srebro Waga: 1,30 g Średnica: 19,07 mm; grubość: 0,55 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390404,51; Y: 519199,92 Data odkrycia: 07.07.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, nieznacznie wygięta, częściowo wytarta i nieczytelna, obustronnie niedobita, stan bardzo dobry Literatura: Hatz 1961: nr III, 6d</p>

 <p style="text-align: center;">C2-283-88</p>	
29.	<p>C2-283-88 denar Władca: Otton III i Adelajda Mennica: Saksonia, Kwedlinburg ? Datowanie: od 994(?) Awers: otok nieczytelny; w polu w obwódce ciągłej krzyż, a między jego ramionami litery DOOD Rewers: w otoku A[...]L[...]; w polu monety w obwódce ciągłej świątynia z dwuspadowym dachem, po jej prawej i lewej stronie znaki mennicze Surowiec: srebro Waga: 1,10 g Średnica: 17,94 mm; grubość: 0,58 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390383,38; Y: 519197,74 Data odkrycia: 11.07.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta cała, pognięta, krawędź uszkodzona (nacinana?), moneta silnie starta i niedobita Literatura: Hatz 1961: nr IV, 19a</p>

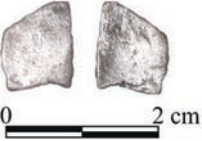
Anglia	
<p>C2-224-19</p> 	
30.	<p>C2-224-19 denar, ok. ½ Władca: Etelred II (978-1016) Mennica: Romney lub naśladownictwo skandynawskie Datowanie: 997-1003(?) Awers: w otoku litery: [...]DELbED R[...] ? (mało czytelne), w polu monety fragment głowy z charakterystycznymi włosami Rewers: w otoku niewyraźne litery SIUE? [...], w polu monety połowa krzyża, długi, dwunitkowy (zachowane dwa ramiona) Surowiec: srebro Waga: 0,53 g Średnica: 16,54 mm; grubość: 0,68 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; pomiędzy stanowiskami AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390417,60; Y: 519369,30 Data odkrycia: 25.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: zachowana połowa monety, nacięta i ułamana, lekko starta (niedobita) na rewersie Literatura: North 1994, por. nr 12(?), tablica 13</p>

Polska	
C2-284-140	
	
31.	<p>C2-284-140 denar, ok. 1/5 Władca: Bolesław Chrobry (992-1025) Mennica: Wielkopolska; naśladownictwo polskie denarów Ottona i Adelajdy oraz z Ratyzbony Datowanie: ok. 1015 Awers: otok nieczytelny, w polu monety fragment krzyża prostego (niecałe dwa ramiona), między nimi okrąg Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,30 g Długość: 1,41-12,93 mm; szerokość: 5,11-11,71 mm; grubość: 0,44 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390417,49; Y: 519215,36 Data odkrycia: 07.03.2021 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. 1/5), lekko nacięta przy krawędzi, połamana w kilku miejscach, obustronnie niedobita, silnie starta Literatura: Bogucki 2012a, 2012b, 2012c; Bogucki, Magiera 2015; Ilisch, P. 1994: ryc. 7-11; Frynas 2015: P.1.23,2</p>

Siekańce nieokreślone	
<p>C2-205-26</p> 	
32.	<p>C2-205-26 denar, ok. 1/6 Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rwers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,30 g Długość: 7,5 mm; szerokość: 6,35 mm; grubość: 0,83-1,70 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; pomiędzy stanowiskami AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390488,34; Y: 519375,18 Data odkrycia: 09.06.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety(?), wygięta, boki cięte i łamane, wytarta, niedobita, nieczytelna</p>

	
33.	<p>C2-224-49 denar, ok. 1/6 Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,18 g Długość: 7,86 mm; szerokość: 7,76 mm; grubość: 0,05 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390401,61; Y: 519333,95 Data odkrycia: 15.06.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety(?), cięta, łamana, wytarta, niedobita, nieczytelna</p>

	
34.	<p>C2-224-59 denar, ok. 1/6 Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rwers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,07 g Długość: 5,49 mm; szerokość: 7,99 mm; grubość: 0,24-0,78 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390423,39; Y: 519339,47 Data odkrycia: 15.06.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety(?), cięta, łamana, wytarta, niedobita, nieczytelna</p>

<p>C2-224-60</p> 	
35.	<p>C2-224-60 denar, ok. 1/6 Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,07 g Długość: 6,20 mm; szerokość: 4,77 mm; grubość: 0,42 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice ładowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390419,21; Y: 519338,12 Data odkrycia: 15.06.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety(?), cięta, łamana, niedobita, silnie starta, nieczytelna</p>

 <p>C2-283-26</p> <p>0 2 cm</p>	
36.	<p>C2-283-26 denar, ok. ¼ Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,27 g Długość: 0,85 mm; szerokość: 0,97 mm; grubość: 0,06 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390360,33; Y: 519207,36 Data odkrycia: 04.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta(?) – ok. ¼, nacięta, łamana, wygięta, wytarta, niedobita, nieczytelna</p>

	
37.	<p>C2-325-25 denar, ok. 1/4 Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,16 g Długość: 3,97-9,03 mm; szerokość: 4,93 mm; grubość: 0,57 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390454,89; Y: 519091,95 Data odkrycia: 04.08.2019 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety(?), nacięta, łamana, niedobita, wytarta, nieczytelna</p>

<p>C2-284-142</p> 	
38.	<p>C2-284-142 denar, ok. $\frac{1}{10}$ Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rwers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,10 g Długość: 8,47 mm; szerokość: 1,14-3,61 mm; grubość: 0,56 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390431,16; Y: 519195,92 Data odkrycia: 07.03.2021 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. $\frac{1}{10}$?), nacięta, łamana, pocięta, niedobita, silnie wytarta, bardzo słabo czytelna</p>

<p>C2-285-84</p> 	
39.	<p>C2-285-84 denar, ok. 1/10 Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze Awers: nieczytelny Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,15 g Długość: 1,71-7,52 mm; szerokość: 5,90 mm; grubość: 0,67 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390480,25; Y: 519188,36 Data odkrycia: 07.03.2021 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. 1/10), nacięta, łamana, niedobita, wytarta, nieczytelna, pocięta</p>

40. **C2-283-162**
 taśma srebrna
Datowanie: wczesne średniowiecze
Surowiec: srebro
Waga: 0,60 g
Szerokość: 0,66-10,21 mm; **wysokość:** 10,70-12,41 mm; **grubość:** 0,49 mm;
 średnica otworu: ok. 1,22 mm
Metoda odkrycia: prospekcja detektorem
Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”)
Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390381,77; Y: 519192,91
Data odkrycia: 07.03.2021
Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Uwagi: taśma została wielokrotnie wygięta (złożona), łamana i cięta

<p>C2-284-126</p> 	
41.	<p>C2-284-126 sztabka srebrna Datowanie: wczesne średniowiecze Surowiec: srebro Waga: 1,45 g Długość: 10,09-13,39 mm; szerokość: 3,77-4,00 mm; grubość: 3,41-3,87 mm; Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390420,39; Y: 519184,47 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: sztabka była na końcach nacięta, a następnie łamana</p>

Skarb denarów krzyżowych uznanych za polskie, złożony
do ziemi na przełomie XI/XII wieku, waga 4,06 g

1. **C2-284-57**
denar krzyżowy z krzyżem prostym, typ VI, CNP 858
Władca: Władysław Herman (1079-1102)
Mennica: Kalisz
Datowanie: przełom lat 80/90 XI wieku
Awers: otok nieczytelny, w polu monety w obwódce ciągłej krzyż prosty z czterema kulami pomiędzy ramionami
Rewers: otok nieczytelny, w polu krzyż kawalerski, pomiędzy dwoma ramionami znak >; na jednym z ramion krzyża widoczne miedziane (?) jądro monety
Surowiec: srebro
Waga: 0,85 g
Średnica: 12,27 mm; **wysokość krawędzi:** 1,60 mm
Metoda odkrycia: prospekcja detektorem
Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”)
Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390398,35; Y: 519208,61
Data odkrycia: 03.08.2018
Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Uwagi: moneta zachowana w całości, silnie starta, niedobita, obustronnie decentrycznie wybita, na rewersie widoczne miedziane(?) jądro monety
Literatura: Gumowski 1939: CNP 858; Kędzierski 2009, 2011, 2021

2.	<p>C2-263-21 denar krzyżowy z typu VII, CNP 967-986 Emitent: arcybiskup gnieźnieński Marcin?; za zgodą księcia Zbigniewa (1102-1107)? Mennica: Gniezno Datowanie: przełom XI/XII wieku Awers: otok częściowo nieczytelny, w polu monety w obwódce ciągłej pastorał w lewo otoczony perełkami Rewers: otok częściowo nieczytelny, w polu krzyż kawalerski z czterema perełkami między ramionami, dwie przeciwległe perełki oddzielone słabo czytelnymi znakami > Surowiec: srebro Waga: 0,85 g Średnica: 13,0 mm; wysokość krawędzi: 2,12 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390375,60; Y: 519220,06 Data odkrycia: 04.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, Av. i Rev. wybite decentrycznie, częściowo wytarta, niedobita, stan dobry Literatura: Gumowski 1939: CNP 967-986; Kędzierski 2009; 2021</p>
----	--

3. **C2-223-5**
denar krzyżowy z typu VII, CNP 986
Emitent: arcybiskup gnieźnieński Marcin?; za zgodą księcia Zbigniewa (1102-1107)?
Mennica: Gniezno
Datowanie: przełom XI/XII wieku
Awers: otok częściowo nieczytelny, w polu monety w obwódce ciągłej pastorał w lewo otoczony perełkami
Rewers: otok nieczytelny, w polu krzyż kawalerski z czterema perełkami między ramionami, dwie przeciwległe perełki oddzielone znakami >
Surowiec: srebro
Waga: 0,69 g
Średnica: 12,3 mm; **wysokość krawędzi:** 2,00 mm
Metoda odkrycia: prospekcja detektorem
Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; pomiędzy stanowiskami AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”)
Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390356,64; Y: 519367,49
Data odkrycia: 02.05.2018
Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Uwagi: moneta zachowana w całości, Av. i Rev. wybite decentrycznie, częściowo wytarta, niedobita, ślady nacinania krawędzi, stan dobry
Literatura: Gumowski 1939: CNP 986; Kędzierski 2009; 2021

	
4.	<p>C2-263-25 denar krzyżowy z typu VII, CNP 986 Emitent: arcybiskup gnieźnieński Marcin?; za zgodą księcia Zbigniewa (1102-1107)? Mennica: Gniezno Datowanie: przełom XI/XII wieku Awers: otok nieczytelny, w polu monety w obwódce ciągłej pastorał w lewo otoczony perełkami Rewers: otok nieczytelny, w polu krzyż kawalerski z czterema perełkami między ramionami, dwie przeciwległe perełki oddzielone znakami > Surowiec: srebro Waga: 0,75 g Średnica: 11,29 mm; wysokość krawędzi: 1,63 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390370,77X; Y: 519239,03 Data odkrycia: 04.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, niedobita, silnie starta; wybita decentrycznie po obu stronach Literatura: Gumowski 1939: CNP 986; Kędzierski 2009; 2021</p>

	
5.	<p>C2-263-66 denar krzyżowy z typu VII, CNP 986 Emitent: arcybiskup gnieźnieński Marcin?; za zgodą księcia Zbigniewa (1102-1107)? Mennica: Gniezno Datowanie: przełom XI/XII wieku Awers: otok nieczytelny, w polu monety pastorał w lewo otoczony perełkami Rewers: otok nieczytelny, w polu krzyż kawalerski z czterema perełkami między ramionami, przy jednej z perełek znak > Surowiec: srebro Waga: 0,60 g Średnica: 11,56 mm; wysokość krawędzi: 1,88 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390386,13; Y: 519230,19 Data odkrycia: 13.10.2020 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, Av. i Rev. wybite decentrycznie, częściowo wytarta, niedobita, stan dobry Literatura: Gumowski 1939: CNP 986; Kędzierski 2009, 2021</p>

6.	<p>C2-282-3 denar krzyżowy z typu VII, CNP 967-986 Emitent: arcybiskup gnieźnieński Marcin?; za zgodą księcia Zbigniewa (1102-1107)? Mennica: Gniezno Datowanie: przełom XI/XII wieku Awers: otok częściowo nieczytelny, w polu monety w obwódce kreskowanej, fragment pastorału w lewo (brak krzywaśni) otoczony perełkami (widoczne z prawej strony). Rewers: otok nieczytelny, w polu bardzo słabo czytelny fragment krzyża kawalerskiego Surowiec: srebro Waga: 0,32 g Średnica: 12,40 mm; grub. w polu: 0,48 mm; wysokość krawędzi: 1,79 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice.nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390343,52; Y: 519213,60 Data odkrycia: 04.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: zachowana połowa monety, krawędź nacięta, moneta przełamana, niedobita i silnie starta; wybita decentrycznie po obu stronach Literatura: Gumowski 1939: CNP 967-986(?); Kędzierski 2009; 2021</p>
----	---

Skarb monet polskich z Małego Skansenu złożony do ziemi ok. 1143 roku,
waga: 2,21 g

<p>C2-283-129</p> 	
1.	<p>C2-283-129 denar Władca: Bolesław III Krzywousty (1107-1138) Mennica: Kraków Datowanie: okres panowania Awers: wyobrażenie dwóch postaci: po lewej św. Wojciech na tronie, po prawej Bolesław III Krzywousty trzymający w lewej ręce tarczę?, w prawej włócznię Rewers: w otoku napis DCALBIBVS (pomyłone Adalbertus?); w polu monety w obwódce ciągłej krzyż, między ramionami pojedyncze perełki Surowiec: srebro Waga: 0,44 g Średnica: 13,0 mm; grubość: 0,55 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 9/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390351,96; Y: 519191,68 Data odkrycia: 24.02.2019 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, Rev. wybity decentrycznie, delikatnie wygięta, stan bardzo dobry Literatura: Kopicki 1995: zbliżona do nr 42; Śnieżko 2021: typ 3a</p>

 <p>C2-244-5</p> <p>0 2 cm</p>	
2.	<p>C2-244-5 denar Władca: Władysław II Wygnaniec (1138-1146) Mennica: Kraków Datowanie: 1138-1140 Awers: w otoku: krzyż S^ΛV[...]LDO^Λ, w polu, w obwódce perełkowej, książę z mieczem na tronie, obok poddany Rewers: w obwódce perełkowej, rycerz z uniesionym mieczem, walczący z lwem, za rycerzem krzew Surowiec: srebro Waga: 0,51 g Średnica: 14,28 mm; grubość: 0,53 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390413,30; Y: 519299,53 Data odkrycia: 02.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, wybita decentrycznie i nieznacznie wytarta, miejscami niedobita, stan bardzo dobry Literatura: Kopicki 1995: nr 49a; Suchodolski 1961, 1973: typ I</p>

	
3.	<p>C2-204-16 denar Władca: Władysław II Wygnaniec (1138-1146) Mennica: Kraków Datowanie: 1141-poł. 1143 Awers: w perełkowym otoku popiersie księcia z mieczem w prawej dłoni, poniżej fragment tarczy, nad tarczą znak menniczny przypominający literę D lub hełm Rewers: w perełkowym otoku, popiersie biskupa z pastorałem w prawej dłoni i księgą w lewej dłoni, nad księgą krzyż Surowiec: srebro Waga: 0,35 g Średnica: 13,28 mm; grubość: 0,40 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; pomiędzy stanowiskami AZP 50-32/104 nr 22 a AZP 50-32/106 nr 1; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390424,34; Y: 519385,17 Data odkrycia: 25.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: stan zachowania bardzo dobry – menniczny, moneta obustronnie decentrycznie wybita, lekko niedobita Literatura: Kopicki 1995: nr 51 (różne odmiany, ale takiej samej nie zauważono); Suchodolski 1961, 1973: typ II</p>

 <p style="text-align: center;">C2-261-2</p>	
4.	<p>C2-261-2 denar Władca: Władysław II Wygnaniec (1138-1146) Mennica: Kraków Datowanie: 1141-poł. 1143 Awers: otok nieczytelny, w polu, w perełkowej obwódce popiersie księcia na wprost z mieczem w prawej i tarczą w lewej dłoni, nad tarczą znak menniczny przypominający płótek (lub zwielokrotnioną leżącą literę E) Rewers: otok nieczytelny, w polu, w perełkowej obwódce popiersie biskupa na wprost z pastorałem w prawej i biblią w lewej dłoni Surowiec: srebro Waga: 0,46 g Średnica: 13,0 mm; grubość: 0,59 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 8; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnieńskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390258,26; Y: 519251,01 Data odkrycia: 09.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, otok Av. i Rev. nieczytelny, moneta częściowo wytarta, niedobita, stan bardzo dobry Literatura: Kopicki 1995: nr 51e(?); Suchodolski 1961, 1973: typ II</p>

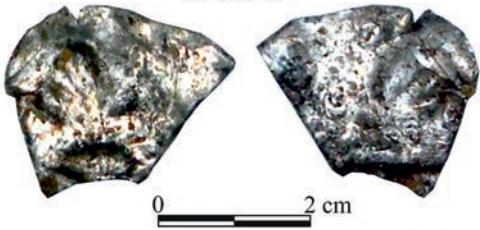

5.	<p>C2-263-52 denar Władca: Władysław II Wygnaniec (1138-1146) Mennica: Kraków Datowanie: 1141-poł. 1143 Awers: w perełkowym otoku popiersie księcia z mieczem w prawej dłoni, poniżej fragment tarczy, nad tarczą znak menniczny przypominający położoną poziomo literę E Rewers: w perełkowym otoku popiersie biskupa z pastorałem w prawej dłoni i księgą w lewej dłoni Surowiec: srebro Waga: 0,45 g Średnica: 12,83 mm; grubość: 0,59 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 7/2; AZP 50-32/104 nr 22; osada i cmentarzysko wczesnośredniowieczne – Mały Skansen, okolice lądowego przyczółka mostu wschodniego („gnieźnińskiego”) Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390382,04; Y: 519236,70 Data odkrycia: 07.07.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana w całości, obustronnie silnie starta, niedobita, stan dobry Literatura: Kopicki 1995: nr 51 (g, h?); Suchodolski 1961, 1973: typ II</p>
----	--

Znaleziska luźne

Monety islamskie	
<p>C4-105-5</p> <p>0 2 cm</p>	
1.	<p>C4-105-5 dirham; ok. 1/6 Dynastia: Sāmānidzi Władca: Naṣr ibn Aḥmad (301-331 = 914-942/3) Mennica: ? Datowanie: AH [3]30 (941/2) Awers: leg. 1: ... \ ... [الـ]له \ ... leg. 2: ... [سـ]نة ثلثين و ... leg. 3: ... [نـ] المؤمنو ... obwódka 1: liniowa pojedyncza; obwódka 3: liniowa pojedyncza Rewers: leg. 1: ... \ ... [محمـ]د \ ... الله \ [المتـ]قي الله ؟ leg. 2: ... [هـ] ارسل الله \ ... obwódka 1: liniowa pojedyncza Surowiec: srebro Waga: 0,56 g Długość: 10,78 mm; szerokość: 6,25-11,06 mm; grubość: 1,06 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 59/2; w pobliżu stanowiska AZP 50-32/86 nr 18; osada wczesnośredniowieczna na terenie WPE, przy drodze do Dziekanowic, południowo-wschodni brzeg jeziora Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390468,59; Y: 517621,05 Data odkrycia: 07.04.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. 1/6), krawędzie nacinane Literatura: Leimus 2007a: 2209-2212 (Samarqand), 2649-2652 (aš-Šāš)</p>

Polska	
B4-157-1	
	
2.	<p>B4-157-1 denar; ok. ⅓ Władca: Bolesław Chrobry (992-1025) Mennica: Wielkopolska; naśladownictwo polskie denarów Ottona i Adelajdy oraz z Ratyzbony Datowanie: ok. 1015 Awers: otok bardzo słabo czytelny, w polu monety, w obwódce ciągłej fragment ramienia krzyża prostego, z prawej strony perełka Rewers: otok bardzo słabo czytelny, w polu monety, w obwódce ciągłej fragment dwuspadowego dachu świątyni, nad nim krzyż Surowiec: srebro Waga: 0,35 g Średnica: ok. 20,0 mm; szerokość: 8,90 mm; grubość: 0,60 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 54; na południe od zabudowań WPE – Wysocko Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 390062,47; Y: 517536,47 Data odkrycia: 18.05.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: fragment monety (ok. ⅓), lekko nacięta przy krawędzi, połamana, obustronnie niedobita, silnie starta Literatura: Bogucki 2012a, 2012b, 2012c; Bogucki, Magiera 2015; Ilisch 1994: ryc. 7-11; Frynas 2015: P.1.23,2</p>

Monety nieokreślone	
<p>D3-306-19</p> 	
3.	<p>D3-306-19 denar nieokreślony; ok. ¼ Władca: ? Mennica: ? Datowanie: wczesne średniowiecze (X-XI wieku ?) Awers: fragment obwódki ciągłej przy polu monety Rewers: nieczytelny Surowiec: srebro Waga: 0,10 g Długość: 15,57 mm; szerokość: 12,27 mm; grubość: 0,49 mm Metoda odkrycia: prospekcja detektorem Miejsce: Dziekanowice/nr ewid. Dz. 172; ok. 70 m na S od drogi z Dziekanowic do Fałkowa, ok. 300 m na SE od cmentarza w Dziekanowicach Współrzędne geodezyjne miejsca odkrycia: X: 391544,05; Y: 518161,57 Data odkrycia: 20.10.2018 Zbiory: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy Uwagi: moneta zachowana fragmentarycznie, pocięta, krawędź nacinana, boki cięte i łamane, moneta silnie starta, niedobita, nieczytelna</p>

Bibliografia

Literatura:

BACHARACH J.L.

2006 *Islamic History through Coins. An Analysis and Catalogue of Tenth-Century Ikhshidid Coinage*, The American University in Cairo Press, Cairo, New York.

BALBUZA K.

2020 *Katalog nowych znalezisk monet rzymskich z okolic Ostrowa Lednickiego. Projekt Lednica „Razem dla ratowania Zabytków”*, „Studia Lednickie”, t. 19, s. 261-273.

BOGUCKI M.

2012a *Some Polish imitations of Otto-Adelheid-Pfennige*, [w:] *Nummi docent! Münzen-Schätze-Funde. Festschrift für Peter Ilisch zum 65. Geburtstag am 28. April 2012*, eds. G. Dethlefs, A. Pol, S. Wittenbrink, Osnabrück, s. 111-126.

BOGUCKI M.

2012b *Mennictwo naśladowcze Słowiańszczyzny północno-zachodniej w X i XI wieku*, „Warszawski Pamiętnik Numizmatyczny”, t. 1, s. 9-20.

BOGUCKI M.

2012c *Zachodniosłowiańskie naśladownictwa monet bawarskich z X i XI w.*, [w:] *Pieniądz i banki na Śląsku*, red. W. Garbaczewski, R.A. Macyra, *Studia nad Dziejami Pieniądza i Bankowości w Polsce*, Poznań, t. 2, s. 85-110.

BOGUCKI M., MAGIERA J.

2015 *New coins of Bolesław the Brave*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. LIX, z. 1-2 (199-200), „Polish Numismatic News” IX (2015), s. 115-128.

BUTENT-STEFANIAK B.

2020 *Wczesnośredniowieczne monety z X i XI w. w zbiorach Ossolineum*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. LXIV, z. 208, s. 213-230.

FRYNAS J.G.

2015 *Medieval coins of Bohemia, Hungary and Poland*, London.

GÓRECKI J.

2001 *Gród na Ostrowie Lednickim na tle wybranych ośrodków grodowych pierwszej monarchii piastowskiej*, Biblioteka Studiów Lednickich, t. 7, Lednogóra.

GUMOWSKI M.

1939 *Corpus Nummorum Poloniae. Zeszyt 1., Monety X i XI w.*, Kraków.

HAHN W.

1976 *Moneta Radasponensis. Bayerns Münzprägung im 9., 10. und 11. Jahrhundert*, Braunschweig.

HATZ V.

1961 *Zur Frage der Otto-Adelheid-Pfennige. Versuch einer Systematisierung auf Grund des schwedischen Fundmaterials*, [w:] *Commentationes de nummis saeculorum IX-XI in Suecia repertis*, I, eds. N.L. Rasmusson, L.O. Lagerqvist, B. Malmer, Stockholm, s. 105-144.

HÄVERNICK W.

1935 *Die Münzen von Köln vom Beginn der Prägung bis 1304, Münzen und Medail-
len von Köln*, t.1, Köln.

ILISCH L.

1993 *Sylloge Numorum Arabicorum Tübingen. Palästina, IV a Bilād aš-Šām I*, Tübingen.

ILISCH P.

1994 *Regensburg- und Otto-Adelheid-Imitationen aus Polen?*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. XXXVIII, z. 1-2, s. 65-70.

ILISCH P.

2020a *Zur Datierung der ältesten Kreuzpfennige/Hochrandpfennige (Gumowski CNP Typ I)*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. LXIV, z. 208, s. 93-107.

ILISCH P.

2020b *Otto-Adelheid-Pfennige mit fünf Punkten in der Kirche*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. LXIV, z. 208, s. 79-91.

KĘDZIERSKI A.

2005 *Czy istnieją monety Zbigniewa, syna Władysława Hermana*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. XLIX, z. 1 (178), s. 23-38.

KĘDZIERSKI A.

2009 *Wielkopolskie mennice denarów krzyżowych*, [w:] *Pieniądz i banki w Wielkopolsce*, red. W. Garbaczewski, R.A. Macyra, *Studia nad Dziejami Pieniądza i Bankowości w Polsce*, Poznań, t. 1, s. 29-40.

KĘDZIERSKI A.

2011 *Czy istnieją denary krzyżowe Władysława Hermana?*, „Rocznik Kaliski”, t. 36, s. 255-262, Kalisz.

KĘDZIERSKI A.

2012 *Denary krzyżowe Władysława Hermana i Zbigniewa ze skarbu ze Słuszkowa koło Kalisza*, „Warszawski Pamiętnik Numizmatyczny”, t. 1, s. 21-26.

KĘDZIERSKI A.

2021 *Skarb Słuszków I. Denary krzyżowe z przełomu XI i XII wieku*, Warszawa.

KĘDZIERSKI A., MIŁEK S.

2005 *Mennica denarów krzyżowych w Kaliszu*, „Rocznik Kaliski”, t. 31, s. 227-236.

KILGER CH.

2000 *Pfennigmärkte und Währungslandschaften. Monetariesierungen im sächsisch-slawischen Grenzland ca. 965-1120, Commentationes de nummis saeculorum IX-XI in Suecia repertis. Nova series 15*, Stockholm.

KOPICKI E.

1995 *Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związanych*, Warszawa.

KOSTYRKO M., KOWALCZYK A., ŻUK L.

2019 *Projekt Lednica „Razem dla ratowania zabytków”*. *Sprawozdanie za rok 2018*, „Studia Lednickie”, t. 18, s. 323-333.

- KMIETOWICZ A., KUBIAK W.
 1969 *Wczesnośredniowieczny skarb srebrny z Zalesia powiat Słupca*. Tom I. *Monety arabskie*, Wrocław-Warszawa-Kraków.
- KURNATOWSKA Z., WYRWA A.M. (RED)
 2016 *Ostrów Lednicki. Rezydencjonalno-stołeczny ośrodek pierwszych Piastów*, Warszawa.
- LEIMUS, I.
 2007a *Sylloge of Islamic Coins 710/1-1013/4 AD. Estonian Public Collections, Thesaurus Historiae*, t. 2, Tallinn.
- LEIMUS, I.
 2007b *The marking of dirhams at some principal Samanid mints*, [w:] *Money Circulation in Antiquity, the Middle Ages and Modern Times. Time, Range, Intensity, International Symposium of the 50th Anniversary of Wiadomości Numizmatyczne*, Warsaw, 13–14 October 2006, eds. S. Suchodolski, M. Bogucki, Warsaw-Cracow.
- MURAWSKA A., TABAKA A.
 2010 *Skarby średniowieczne Wielkopolski*, Lednica.
- NAKIELSKI W.
 2015 *Polskie emisje denarów krzyżowych – reakcją na przemiany gospodarcze i kryzys polityczny Cesarstwa 2. połowy XI wieku. Polskie krzyżówki w świetle depozytu ze Środy Wielkopolskiej*, [w:] *Moneta czasów kryzysu. Moneta czasów pomysłności. XV Ogólnopolska Sesja Numizmatyczna. Muzeum Miejskie w Nowej Soli, abstrakty referatów*, red. B. Paszkiewicz, Nowa Sól, s. 129-152.
- NAKIELSKI W.
 2017 *‘Nomen’ i ‘signum’ św. Jana Chrzciciela na monetach Bolesława III Krzywoustego, księcia śląskiego w latach 1097-1107*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. LXI, z. 1-2 (203-204), s. 111-133.
- NORTH J.J.
 1994 *English Hammered Coinage*, vol. 1: *Early Anglo-Saxon to Henry III c 600-1271*, Spink and Son London.
- SUCHODOLSKI S.
 1961 *Chronologia monet Władysława II i Bolesława Kędzierzawego*, „Wiadomości Numizmatyczne”, R. V, z. 2-3, s. 1-11.
- SUCHODOLSKI S.
 1973 *Mennictwo polskie w XI i XII wieku*, Wrocław.
- SZCZUREK T., PASZKIEWICZ B., TABAKA A., BOGUCKI M., ILISCH P., MALARCZYK D. [FMP I]
 2017 *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Grosspolen*, [w:] *Frühmittelalterliche Münzfunde aus Polen*, Inventar I, red. M. Bogucki, P. Ilisch, S. Suchodolski, Warszawa.
- ŚNIEŻKO G.
 2021 *Moneta w Polsce za panowania Bolesława III Krzywoustego*, Warszawa.

TABAKA A.

2002 *Skarb czy zguba? – O kruszcowym znalezisku na przyczółku mostu gnieźnieńskiego*, „Studia Lednickie”, t. 7, s. 51-57.

TABAKA A.

2009 *Znaleziska monet na Ostrowie Lednickim*, [w:] *Pieniądz i banki w Wielkopolsce*, red. M. Garbaczewski, R. Macyra, *Studia nad Dziejami Pieniądza i Bankowości w Polsce*, Poznań, t. 1, s. 57-70.

TABAKA A.

2013a *Katalog*, [w:] *Monety i biżuteria z Ostrowa Lednickiego i okolicy*, red. A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Biblioteka Studiów Lednickich, seria B1, t. 5, s. 42-142, Lednica.

TABAKA A.

2013b *Monety i biżuteria z Ostrowa Lednickiego i okolicy. Analiza i historyczna kwerenda znalezisk*, [w:] *Monety i biżuteria z Ostrowa Lednickiego i okolicy*, red. A. Tabaka, A.M. Wyrwa, Lednica, s. 17-31.

WAWRZY尼亚K M.

2021 *Zbiór fibul z okresu wpływów rzymskich z okolic Ostrowa Lednickiego. Przyczynek do pełniejszego rozpoznania przemian kulturowych w pierwszych wiekach naszej ery w rejonie jeziora Lednica*, „Studia Lednickie”, t. 20, s. 9-31.

WRZESIŃSKI J. (RED.)

2016 *Nummus bonum fragile est. Groby z monetami wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Dziekanowicach*, Biblioteka Studiów Lednickich, seria B1, t. 7:1-2, Lednica.

Źródła internetowe:

<https://archidiecezja.pl/arcybiskupi/marcin/> [dostęp: 23.04.2022]

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Marcin_\(arcybiskup_gnie%C5%BAnie%C5%84ski\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Marcin_(arcybiskup_gnie%C5%BAnie%C5%84ski)) [dostęp: 23.04.2022].

New finds of early medieval hoards and coins obtained during surface surveys conducted near Ostrów Lednicki

S u m m a r y

This article is a continuation of earlier studies of coins and Roman clasps discovered during surface surveys conducted with metal detectors on the eastern and southern shores of Lednica Lake.

The island of Ostrów Lednicki and its immediate surroundings once belonged to the main centers of the state of the first Piasts. One of the capital's strongholds was built on it (near Poznań, Gniezno and Giecz), and the palace chapel may have been the site of the baptism of Prince Mieszko I in 966. Scientists studying the area can therefore not be surprised by the numerous material remains discovered here, both immovable (a palace with a baptismal

chapel, the remains of houses and road network, extensive embankments, bridges) and movable (small objects related to Christian worship found, among others, near the castle church, household equipment, objects related to the functioning of workshops or farming and breeding). Items of particular interest include the numerous weights used at market places and the associated finds of hoard and coins, which testify to the wealth of the elite who lived here in the past. Bullion deposits discovered up to 2018 have been described in earlier volumes of 'Lednica Studies' and other publications.

Among the oldest of these are the finding of burnt coins and ornaments, discovered near the rampart in the southern part of the gord (fragments of Islamic coins, Danish coins, German coins, Czech coins and coins of undetermined origin, deposited in the ground in the late 10th or early 11th century); a hoard discovered in the western part of the castle, deposited in the ground after 1064 (Hungarian coins of Geza, Bohemian coins of Bretislaus I, Devensian bishop Bernold, cross denarii of type V-VII), dated to the turn of the 11th/12th century: a hoard from the Gniezno Bridge (6 coin fragments, including two that are most likely imitations of English coins, and a temple ring); a hoard of cross denarii from the settlement (10 pieces, most of which are type VII, representing Polish varieties of cross denarii from the turn of the 11th/12th century). Also of great interest is a collection of loosely discovered coins, among which the most historically valuable are Byzantine follis minted during the joint reign of Basil II and Constantine VIII (976-1025), two denarii of Władysław Herman (1081-1102) and one denarius of Boleslaus IV the Curly (1146-1173). In addition to the above-mentioned early medieval hoards and coins loosely discovered at Ostrów Lednicki, a significant amount of numismatic and jewellery grave furnishings were uncovered at the cemetery in Dziekanowice, which functioned from the turn of 10th/11th centuries to the 13th century. As a result of surface work conducted with metal detectors in 2018-2022, three new early medieval hoards and several so-called loose coins were discovered. Single finds were uncovered in the southern and eastern parts of the study area, while all cluster finds (hoards) were discovered in its central part, on settlements dating to the 9th-13th centuries, near the abutment of the Gniezno Bridge.

The most numerous assemblage consisted of 39 fragmentary and fully preserved coins and 2 small fractions of silver scrap (a bar and a tape) weighing a total of 16.93 grams. The described hoard was discovered over a considerable area, in two main clusters located south and north of the parking lot at the Small Open-air Museum. A significant part of it consisted of dirham fragments (15 pieces), including coins of the Sāmānid dynasty, minted in Samārqand, Ziyārīds and Iḥšīdīds – from 914-976 – and unspecified ones from the late 9th/1st half of the 10th century. For a few small fragments, it was not possible to determine the issuer and mint. The collection of fractions and whole coins minted in the mints of the German Reich was equally numerous. Fragments of two denarii of Henry II minted between 967 and 976 in Regensburg were separated among them. A significant part (5 pieces) were fragments of type I cross denarii. These were small fractions of coins minted in Magdeburg in the years around 975-983. The collection of German denarii is supplemented by copies issued by Otto III at the Cologne mint (1 piece) and by Otto III and Adelaide in Quedlinburg and the Harz region in 983-995 (6 pieces). A fragment of an English denarius of Ethelred II, or rather a Scandinavian imitation of it minted between 997 and 1003(?) was also discovered in the described collection. In the latter case, special attention is drawn to the inverted stamp on the heads, where the right rather than the left profile of the ruler is visible. A fragmentarily preserved coin minted in Greater Poland during the reign of Bolesław the Brave is very important for the described hoard. The issue was an imitation of Otto and Adelaide coins and coins minted in Regensburg and it can be dated to around 1015. This copy is particularly valuable not only

because of the dating of the deposit of the hoard into the ground, but also because of the name of the issuer himself, who resided on a nearby island – Ostrów Lednicki. Unspecified (indecipherable) fragments of coins (8 pieces) and a small fragment of a tape and a silver bar are a complement to the hoard.

A small hoard of cross denarii recognized as Polish is another cluster find. It consists of 6 coins weighing a total of 4.06 grams. A cluster of these denarii was discovered at the site of one of the early medieval settlements. It was located about 150 m southeast of the ferry crossing to Ostrów Lednicki. The exception was one of the coins, which was discovered about 150 m north of the aforementioned cluster. The collection includes late varieties of cross denarii that can be attributed to Polish mints, in this case those of Kalisz – of Władysław Herman, and probably those of the Gniezno mint – of Archbishop Martin of Gniezno, who probably minted cross denarii in Gniezno with the approval of Prince Zbigniew for the renovation and rebuilding of the local cathedral. Similar coins constitute a significant portion of the assemblages found in Poland, and in recent years. Thanks to the work of Polish numismatists, their local varieties linked to the issue of Władysław Herman, his son Zbigniew and the palatine Sieciech, have been separated.

The third hoard is a small collection of Polish coins weighing a total of 2.21 grams discovered in the Small Open-air Museum and adjacent fields, and deposited into the ground around 1143. It includes a type 3a coin of Bolesław III the Wrymouth (1107-1138) and denarii of Władysław the Exile: 1 denarius of type 1 with an image of the prince on the throne and fighting the Lion (dated 1138-1140) and 3 denarii of type 2 depicting the prince and the bishop (dated 1141-mid 1143). The discovered coins were recorded at a considerable distance from each other, so it is uncertain whether they were originally a single assemblage forked during ploughing or whether they are finds of individual coins. Regardless, these denarii are a very valuable collection for Ostrów Lednicki and the surrounding area, testifying to the memory of the place at a time when the stronghold of the first Piasts had already lost its political and cultic significance.

Three fragments weighing a total of 1.01 grams were included in the collection of so-called loose coins. They were scattered over a considerable area. The first one was a small fraction of a dirham (about 1/6th of the total) minted during the reign of Naṣr ibn Aḥmad of the Sāmānid dynasty at an unspecified mint in 941/2. Fractions of this ruler's coins were also observed in the hoard of fragmented coins described above.

Another fragment of Bolesław the Brave's coin, imitating the denarii of Otto and Adelaide and of Regensburg, minted in Greater Poland and dated around 1015 (cf. the first hoards described above) is an extremely valuable find.

A fragment of an unspecified fragmented coin that can be dated to the late 10th/early 11th century is the last coin in the collection of loose coins.

Thanks to the museum's research project 'Razem dla ratowania zabytków' ('Together to save the monuments') implemented since 2018 in the southern and central coastal part of Lednica Lake, and to the people involved, extremely valuable collections have been discovered and developed. In addition to the previously described coins and clasps from the Roman period of influence and the hoards and finds of early medieval coins presented above, a total of several thousand objects have been inventoried, which, after preservation and processing, will greatly enrich the collections of the Museum of the First Piasts at Lednica. In particular, it is worth noting the most recent discoveries of coins of Bolesław the Brave associated with Ostrów Lednicki. To date, only about 20 pieces of similar hybrids with depictions of a shrine and a cross (Polish imitation of the denarii of Otto and Adelaide and Regensburg) have been uncovered.

Particular attention should also be paid to the fact that quite a significant number of late cross denarii type VII with a pasturale have been discovered on Ostrów Lednicki and in its immediate vicinity. The large increase in finds of this type of denarii in Wielkopolska hoards and loose finds may attest to the minting activities of Archbishop Martin of Gniezno described above.

The newly discovered finds, together with the studies, will certainly significantly enrich the existing knowledge of their users and inhabitants of the immediate vicinity of Ostrów Lednicki, from prehistory to the present day. Articles which describe the findings of the very numerous modern coins minted by the Jagiellons, Vasa, Saxons and Stanislaus Augustus Poniatowski, as well as the issues from the period of partitions and modern times, are in preparation.

Translated by Marta Koszko

otrzymano (received): 23.05.2022; zrecenzowano (revised): 01.07.2022; zaakceptowano (accepted): 12.12.2022

mgr Arkadiusz Tabaka
Wczesnopiastowska Rezydencja na Ostrowie Lednickim,
Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy
Dzieskanowice 32, 62-261 Lednogóra
ol.at@lednica.pl

 <https://orcid.org/0000-0003-3202-4309>

mgr Dorota Malarczyk
Muzeum Narodowe w Krakowie
Gabinet Numizmatyczny
Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego
ul. Piłsudskiego 12
31-109 Kraków
dmalarczyk@mnk.pl

 <https://orcid.org/0000000274157049>

dr Peter Ilisch
Westfälische Wilhelms-Universität Münster
peter.ilisch@uni-muenster.de